

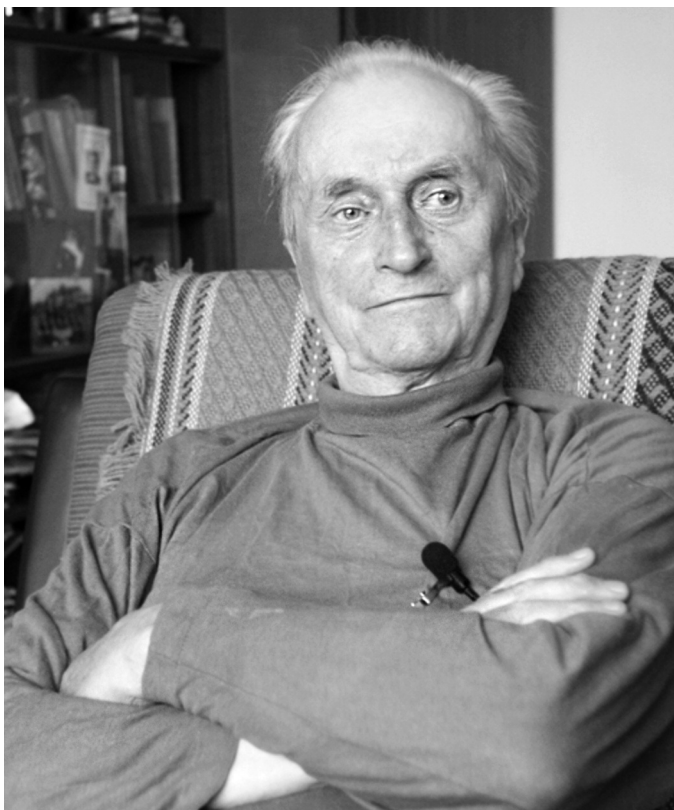
PATNÁCT LET VE STODOLE

Příběh uprchlíka
Václava Jakeše
a rodiny Peckových,
která ho skrývala
před Státní bezpečností

Adam Drda

Na podzim 1951 se na staré usedlosti Peckových v malé vesnici Zadní Chlum objevil rodinný známý a přivedl mladého muže, kterého statkáři předtím nikdy neviděli. Mladík se jmenoval Václav Jakeš. Řekl, že je na útěku před Státní bezpečností, chtěl by se dostat na Západ a potřebuje se na chvíli ukrýt. Zůstal patnáct let. Peckovi ho neoznámili úřadům, neposlali ho pryč, ani když v kraji vrcholila perzekuce. Řídili se prostou zásadou: když je bližní v nouzi, má se mu pomáhat; a když se mu jednou pomáhat začalo, nesmí se mu – obrazně řečeno – vrazit kudla do zad.

Pro tuhle „obyčejnou“ věc jsou v mých očích Peckovi hrdinové. Uprostřed bolševismu, v němž se udávání považovalo málem za konvenci, si počínali normálně. Dnes je v módě relativistický přístup k minulosti: nic nebylo černobílé, každý se musel tak či onak ohnout, události je třeba nahlížet „v dobovém kontextu“. Chování sedláků ze Zadního Chlumu je však natolik nadčasové a zároveň tak zřetelně ukazuje dobový kontext, že je zrelativizovat nelze.

Václav Jakeš v dubnu 2008.

I.

Příběh se odehrává v příbramském okrese, vyprávění je třeba začít od Václava Jakeše. Narodil se roku 1924 v Branšovicích, v rodině menších zemědělců. Vystudoval hospodářskou školu, po válce pracoval na rodinném gruntu, na přelomu let 1947–48 se stal členem sdružení katolické mládeže. Únorový převrat jistě nevítal, zároveň se nedá říct, že by byl aktivní protikomunistický odbojář, aspoň to vždycky tvrdošijně popíral. Václav Jakeš se nicméně stýkal se spoustou lidí, kteří se do odboje pustili: od mládí se přátelil s Jiřím Řezáčem, o čtyři roky mladším spoluzakladatelem skupiny Černý lev 777, která působila na Milevsku a Sedlčansku. Její jádro tvořili vedle Řezáče ještě Jaroslav Sirotek a Bohumil Šíma, patřilo k ní i pár dalších mužů, též Jakešovi spolužáci ze střední školy Josef Hroch a Vladimír Hřebejk. Začali shromažďovat zbraně a provádět menší sabotáže, na jaře 1949 například přerušili elektrické vedení v Nechvalicích, před schůzí, na níž se mělo zakládat JZD. Taky se pokusili zastrašit střelbou do vzduchu místního partajního funkcionáře.

Historik Tomáš Bursík (autor studie *Osud odbojové organizace Černý lev 777*) cituje z místního policejního dálnopisu, který dorazil na Ministerstvo vnitra: „*Hlásím, že dne 3. 7. 1949 kolem 01:25 byly neznámým pachatelem vhozeny do okresního sekretariátu KSČ v Sedlčanech dva granáty nebo dvě pumy... Sekretariát byl úplně zdemolován, k úrazu neb o život nepřišel nikdo.*“ Akci provedli právě Řezáč se Sirotkem, a ačkoli po atentátnících policie usilovně pátrala, nezjistila nic. Po necelém roce provedla

skupina další útok: v noci ze 13. na 14. května 1950 na sekretariát KSČ v Milevsku. Silný výbuch zničil část přízemí a smrtelně zranil příslušníka Sboru národní bezpečnosti.

Václav Jakeš – přestože se jeho jméno vyskytuje v archívních policejních materiálech týkajících se Černého lva 777 (a dokonce je v jedné výpovědi zmíněn i jako člen), prý o činnosti skupiny, hlavně o tom, co dělá jeho kamarád Jiří Řezář, tehdy nic nevěděl: „Já jsem se s ním o těch věcech nebavil, on si našel svojí partu, Sirotku, Šímu, Nováka, Dolistu... S těma klukama jsem se nescházel, to až potom, když jsem utekl. Tehdy si mě Jirka našel, chtěl vědět, jestli nemám někoho, kdo by znal cestu za hranice. To mi teprve řekl, že atentáty jsou jejich práce.“

Atentáty Černého lva 777 vyvolaly mezi komunisty v kraji paniku a tápající policie Sedlčansko i Milevsko nepřetržitě pročešávala. Logicky přišla řada i na Václava Jakeše, kterého měla StB „v merku“ zřejmě delší dobu: za prvé se jeho bratr Alois pokusil utéct za hranice, ale chytili ho a zřejmě úspěšně vyslýchali, za druhé se Václav pohyboval v nekomunistickém prostředí. Jeho rodinu navíc mezitím úřady označily za kulackou. Václav byl také členem Národního výboru, což kulaci být nesměli, a tak mu poštou přišla výzva, aby se „za účelem odvolání z funkce člena NV“ dostavil na úřad do Českých Budějovic. Tam už na něj čekali dva tajní, zatkli ho a odvedli na vyšetřovnu.

II.

Státní bezpečnost se nepokoušela Jakeše z něčeho usvědčit, nýbrž získat ho ke spolupráci, nasadit ho jako donašeče – například na jistého Františka Šafránka, který měl mít kontakty na některou ze západních tajných služeb. „Víte, oni to dělali chytře,“ vypráví Václav Jakeš. „Furt mě posílali k tomu Šafránkovi, že se s ním mám seznámit, že se s ním mám napít... Já jsem tam ale jít nechtěl, a tak jsem se s těmi estébáky musel scházet, každej tejden, za vsí, za Branšovicemi. A oni pořád chtěli, abych plnil úkoly, třeba abych jim udělal seznam lidí, o kterých vím, že utekli za hranice, nebo abych napsal vlastní životopis. Ptali se na věci, o kterých dobře věděli, ale pořád tlačili a něco chtěli. Tak jsem utekl.“

Jakeš pochopil, že Státní bezpečnost by ho za krátký čas buď sebrala, nebo by z něj udělala konfidenta. V červenci 1951 se proto začal skrývat, občas u přátel, ale hlavně v lese. Doufal, že se dostane na Západ, jenže se mu nepodařilo najít převaděče. Žil tedy blízko domova, postavil si přístřešek z větví, rodiče mu nosili jídlo, občas jim dokonce pomáhal, sekal jetel, pracoval na louce. Tehdy se také začal znovu stýkat s muži z Černého lva 777, týden nebo dva bydlel u Jaroslava Sirotky. Jakeš zjevně nebyl „protřelý ilegální bojovník“ a konspirátor: měl sice pušku a pistoli, ale střílet neuměl, o jeho úkrytu brzy věděla spousta lidí: „Já jsem měl pořád chleba, ten mi nosili rodiče, taky mi nechávali mlíko ve fľašce... A jedna paní z hospody Šumava taky čas od času něco přinesla... Oni mě některý lidi viděli, třeba paní Komárková, té se rozutekl

dobytek a ona na mne křičela: ‚Vendó, vodežeň mi tu krávů!!‘ Já jsem věděl, koho se nemusím bát a koho jo. Byli tam udavači, Tábor, Doubek, Šenkýř, Burian, Pich... Těch bych se byl bál, ale jinejch, jinejch ne.“

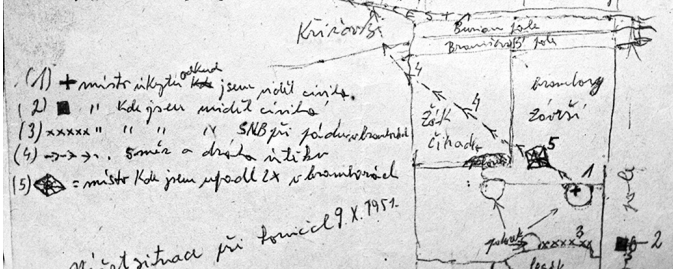
Kdo přesně Jakešovi pomáhal, co na počátku 50. let dělal, u kterých lidí třeba přespával, to se už dá těžko zjistit, Václav Jakeš o podrobnostech mluvit nechtěl, protože „z toho by i dneska mohly bejt problémy, kdyby se to nějak vobrátilo“. V lesním úkrytu zůstal asi tři měsíce, do podzimu, kdy na něj udělala policie zátah. Jakeš je přesvědčený, že ho neshodil nikdo z místních: buď si ho prý všimli brigádníci odjinud a upozornili patřičná místa, nebo ho viděla policejní hlídka.

III.

Brzy odpoledne 9. října 1951 uslyšel Václav Jakeš od kraje lesa zvuk motoru a pak někde blízko bouchly dveře od auta: „Myslím, že nad Hněvanice přijely tak čtyři vozy, ale neviděl jsem na ně... A najednou jsem zahlídnul člověka v rádiovce, jak mává rukou a někomu něco ukazuje. Tak jsem začal utíkat. A jak jsem se rozběhl, už po mně začali šít.“ Běžel přes louku a esenbáci, kterých prý mohlo být patnáct až dvacet, se k němu rychle přibližovali. Stříleli prý ze samopalů, ale Jakeš má za to, že většinou do vzduchu. „Viděl jsem, jak se kolem zarejvaly kulky do země, a tak bych řek, že po mně musel střílet nejvýš jeden esenbák, protože jinak by těch kulek bylo víc. A hlavně by mě určitě trefili! Byla tam polní cesta, kolem jinak všude trní,

23-24. Vánoce nejsou špatné vzpomínky. Sestra chtěla aby jsme se ještě uvideli než se přihlásím. Já mu vytknul proč mě udával záměse Šafrínkem. On řekl že nic nepodpisoval. Nevím zda u toho byla sestra. Pak jsme mluvili o běžných věcech/roditě, známí. Zvagr nemocen v r. 1964, 24.5. až do vánoc o ničem nevěděli ani děti ani jiní. Nepamatují že by mi nosil někdo jiný jíst mimo rodiče a Sirotka, Hejla Prýdra, sestru, neb že bych se s někým sešel U Prýdra jsem vycházel na zahrádku do léta. V r. 1953 jsem přechodil angínu neb zápal pohrudnice.

Absolventi Zemské zimní rolnické školy v Milevsku 1944-1946, 1. řada 1. foto Vladimír Hřebejk, 2. řada 3. foto Josef Hroch, 2. řada 4. foto Václav Jakeš.

Mapa útěku, kterou zhotovil Václav Jakeš v roce 1966.

tak na tu cestu jsem musel. Pamatuju si, jak jsem utíkal a od té střelby cejtíl takovou vlnu, teplej vzduch... Jak byli daleko, to nevím, neohlížel jsem se.“

Václav Jakeš dorazil k lesu, kde to znal; věděl, že hus-tým porostem by bezpečně neproběhl, a tak pokračoval po cestě směrem k vesnici Pořešín. Esenbáci našťestí uva-žovali opačně: počítali s tím, že uprchlík se pokusí najít bezpečí mezi stromy, zamířili tam, a Jakeš získal náskok. Na chvíli se schoval, pak se dostal ke korytu vyschlého potoka, jímž putoval dál, až vpodvečer přišel na rozcestí: „Tam už jsem si nevěděl rady. Pak jsem si všiml, že na stromě, kde se cesty dělí, visí nějaký ukazatel s nápisem. Když jsem přišel blíž, koukám, že to je místo, kde dřív vi-sela Panna Marie. A teď zůstala jen cedulka, sešikmená k jedné straně, a na ní napsáno ‚Oroduj za nás‘. Říkal jsem si, že je to trochu moc náhod, že nejdřív nechytily, pak mne netrefily a teď tohle! Tak jsem zamířil, kam ta šipka ukazovala – a skončil jsem v jedné vesnici, kde bydlel ka-marád ze školy Kořánek.“ Přátelé Václava Jakeše schovali a právě Jan Kořánek ho za pár dní odvedl na statek do Zadního Chlumu.

Rod Peckových žije v Zadním Chlumu mnoho let, možná několik staletí. Statek, napůl samota, se dodnes špatně hledá, malá vesnice Zadní Chlum je roztroušená po stráních. Sedlák Jan Pecka se tu narodil v roce 1927 a přijal nás v kuchyni, která se od pounorových let zjevně nezměnila. V devětačtyřicátém roce narukoval a o dva roky později, po návratu z vojny, se od bratra dozvěděl, že se na rodinné usedlosti schovává Václav Jakeš, kterého přijali jejich rodiče.